

ELS MAYMÓ, DOS ALTAFULLENC EN ELS CAMPS DE CONCENTRACIÓ DEL FRANQUISME (1939-40)

Isidre Virgili i Pons

“Vae Victis”, Breno, cabdill gal l’any 390 AC¹

Un cop començada la guerra civil, amb les primeres derrotes republicanes, el nombre de persones recloses en la zona rebel bé com a presoners de guerra, fugitius, evadits, emboscats, sabotejadors ... es va incrementar de manera notable. Els primers camps de concentració de la Guerra Civil espanyola, tal com els tenim coneguts en la historiografia de les guerres del segle XX, apareixen en les reraguardes dels fronts dels facciosos.

Poc abans de començar la Campanya del Nord, primavera de 1937, el comandament dels rebels creu necessari regular aquests centres als efectes de classificar els presoners. L'ordre del Cuartel General del Generalísimo, de 11 de març de 1937, n'estableix una primera ordenació, en base a la adhesió dels presoners al *Glorioso Movimiento Nacional*, que en les futures evolucions de les normes dictades pels capdills dels franquistes es configurarà en quatre grups que s'utilitzaren sense grans canvis durant tot el conflicte

En el primer hi figuraven els presoners partidaris del *Movimiento*, els quals eren posats en llibertat, excepte quan estaven en edat militar o formaven part de les lleves cridades a files, motius que comportaven incorporar-se a l'exèrcit rebel; en el segon quedaven inclosos els captius considerats desafectes, però sense càrrecs ni responsabilitats polítiques, els quals quedaven retinguts i eren destinats, durant un temps indeterminat, a manera de castig als batallons de treballadors; el tercer el formaven tots aquells que havien comès una desafecció manifesta, qualificada de greu per trac-

¹ La tradició ens diu que aquestes paraules foren pronunciades pel cabdill gal Breno quan, després d'haver assetjat i rendit Roma, va pactar la seva retirada amb el lliurament de mil lliures romanes en or (uns tres cents vint-i-set quilos). Al començar a pesar l'or els romans van protestar dient que la balança estava manegada. Aleshores Breno va posar la seva espasa damunt de la balança tot exclamant “Vae Victis” (Ai, dels vençuts)

tar-se de dirigents polítics i sindicals així com persones considerades contraries al *Movimiento*, es a dir, afectava a tots aquells que el nou règim entenia compromesos amb la causa republicana, per la qual cosa eren enviats a presó per quedar tot seguit a disposició de les autoritats judicials on podien acabar davant els consells de guerra sumaríssims per rebel·lió militar, adhesió a la rebel·lió o altres delictes, fets que els hi podien suposar una condemna amb pena de mort; i finalment hi havia el quart grup, el format pels captius procedents de territoris que encara estaven sota control de la República, els quals entretant no fossin classificats per manca d'informes podien ser enviats a batallons de treballadors. Quedaven al marge els delinqüents comuns als quals no s'aplicava la justícia militar sinó que eren sotmesos el Codi Penal.

Diversos altafullencs varen passar pels camps de concentració. Uns com a presoners de l'Exèrcit Popular de la República, pel resultat advers de les diferents batalles on en resulta la seva derrota, front d'Aragó, Ebre, Segre, ofensiva de Catalunya... Altres hi foren ingressats quan al ser ocupada Altafulla, el 17 de gener del 39, foren detinguts dies després al ser denunciats com afectes a la causa republicana.

Entre aquests altafullencs en recordem ara a dos, en Lluís Maymó Bosch, (1893-1967), regidor de l'Ajuntament d'Altafulla en els anys de la II República, la trajectòria política del qual ja fou exposada en l'article de Francesc Blanch Canyelles, "Quan el Lluís Punsoda fou l'Alcalde i en Lluís Amill el Secretari" (*Estudis Altafullencs* 20), escrit on queda constància que fou detingut per la seva militància i adscripció a la causa republicana, per la qual cosa estigué privat de llibertat entre el 17 abril de 1939 i el 25 d'agost de 1940. I el seu fill, en Lluís Maymó Elias, que en edat militar fou també reclòs en un camp de concentració a l'espera de ser classificat.

Del primer, en Maymó pare, que va estar captiu al camp del Convent de la Caritat, a Ciudad Rodrigo, en queda constància en la seva correspondència personal, el testimoni de dotze postals enviades a la seva esposa i altres familiars. Del segon en Maymó fill, empresonat al camp de Miranda de Ebro en queda testimoni en quatre postals enviades a la futura esposa, aleshores promesa. Aquests documents històrics, que avui es conserven sota la custòdia d'en Salvador Gatell per cessió dels seus hereus, ens serveixen mitjançant la reproducció de les seves portades per observar com en aquells anys es rendia tribut al general Franco com a cabdill de règim, es testimoniava també l'agraïment del franquisme a la col·laboració de les potències de l'Eix, en els caps del feixisme italià, Mussolini i del nacionalsocialisme alemany, Hitler, per la seva ajuda en armament, assessors i voluntariat, així com el recordatori, com en tants monuments funeraris dels guanyadors de la contesa, que es rendia aleshores al que fou el fundador de Falange Española, José Antonio Primo de Rivera.

Hem de recordar que aquestes missives, com totes les altres que procedien dels camps de reclusió, foren sotmeses a la censura militar, la lectura prèvia per personal franquista per tal de controlar les comunicacions dels interns. En aquest sentit cal

observar també les consignes que aleshores es feien en tota la correspondència, tal com es pot veure en la part gràfica de les postals que reproduïm, *Saludo a Franco: Arriba España*, que figuraven impreses en les mateixes postals com exaltació de la victòria militar i que tot i així feia que alguns cops fossin repetides pel propi remitent, de puny i lletra, com a prova de la seva adhesió al nou règim.

El contingut dels escrits dels Maymó que figura en les postals, la primera amb data de 18 d'agost de 1939 i la darrera del 28 de novembre del mateix any, es relatiu a temes personals, on sempre, en primer lloc, estan presents els records d'afecte i amor cap als familiars directes, esposa i filla, promesa i de peticions per saber de com estan altres familiars i amics. No hi falten, diverses vegades, comentaris sobre els paquets de menjar, entre elles la petició per si poden fer-li arribar avellanes de les hortes del Gaià, les prevencions de seguretat de com enviar els paquets per tal que no es quedin en mans de tercers...

Finalment cal palesar el que expressen en tot moment els Maymó, la preocupació per la vida i la salut dels seus familiars i els amics personals, i en especial la inquietud sobre la seva destinació... Ho escriuen ambdós, un i altre cop, entretant sobreviuen en el camp de concentració al present dolorós de la derrota dels seus ideals republicans i a les pors que davant del futur incert sempre acompanya als vençuts.

